

Kohtunikueksamikomisjoni töökord

Kinnitatud kohtunikueksamikomisjoni 11. novembri 2016 otsusega nr 1
kohtute seaduse § 69 lg 4 alusel.

Muudetud komisjoni 31. mai 2017 otsusega nr 2, 10. oktoobri 2018 otsusega nr 6, 16. oktoobri 2019
otsusega nr 9, 15. aprilli 2021 otsusega nr 2, 10. mai 2023 otsusega nr 3 ja 22. aprilli 2025 otsusega nr 4.

I ÜLDSÄTTED

1. Kohtunikueksamikomisjon (komisjon) tegutseb kohtute seaduse (KS) alusel.
2. Komisjoni kuuluvad kohtunike täiskogu valitud neli esimese astme kohtunikku, neli ringkonnakohtunikku ja Riigikohtu üldkoguga valitud neli riigikohtunikku ning üks Tartu Ülikooli õigusteaduskonna nõukogu määratud õigusteadlane, valdkonna eest vastutava ministri määratud Justiitsministeeriumi esindaja, advokatuuri juhatuse määratud vandeadvokaat ja riigi peaprokuröri määratud riigiprokurör. [Muudetud komisjoni 10. oktoobri 2018 otsusega nr 6.]
3. Komisjon moodustatakse kolmeks aastaks.
4. Komisjon
 - 1) määrab kohtunikueksami ja isiksuseomaduste sobivuse hindamise vestluse toimumise aja ja koha ning korraldab nende läbiviimise;
 - 2) kehtestab kohtunikueksamile lubamise taotluse ja kohtunikuks kandideerija ankeetide vormid;
 - 3) hindab kohtunikuks kandideerija vastavust seaduse nõuetele, tema isiksuseomaduste sobivust kohtunikuametiks, arvestades julgeolekukontrolli tulemusena kogutud andmeid ja isiksuseomaduste hindamise testide tulemusi, tehes vajaduse korral järelepärimisi ja tuginedes isiksuseomaduste hindamise vestlusele ning arvestades ka muid kohtuniku ülesannete täitmiseks olulisi andmeid;
 - 4) esitab Riigikohtu üldkogule kohtunikuks kandideerijate eksami- ja isiksuseomaduste hindamise tulemused ja julgeolekukontrolli materjalid;
 - 5) kehtestab kohtu esimeestele ja juhendavatele kohtunikele alla kolmeaastase ametistaažiga kohtuniku kohta arvamuse esitamise vormi ning koondab kohtuniku ametisse sobivuse kohta antud arvamusi ja muud ametisse sobivuse hindamiseks vajalikku teavet ning kuulab vajaduse korral ära kohtuniku, kelle ametisse sobivust hinnatakse;
 - 6) annab Riigikohtu üldkogule arvamuse kuni kolmeaastase staažiga kohtuniku ametisse sobivuse kohta, kui distsiplinaarasja algatamiseks õigustatud isik või organ on teinud ettepaneku vabastada alla kolmeaastase ametistaažiga kohtunik ametist sobimatuse tõttu;
 - 7) teeb otsused komisjoni muude seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks.
5. Komisjoni tehnilise teenindamise tagab Riigikohus.

II KOMISJONI TÖÖ KORRALDUS

6. Komisjoni pädevuses olevaid ülesandeid lahendab komisjon sidevahendite (telefon, e-post jt) abil või suulisel istungil (istung). Komisjoni töövormiks on istung, kui komisjonil tuleb vestelda kohtunikuks kandideerijatega, ära kuulata kohtunik, kelle ametisse sobivust hinnatakse, või viia läbi kohtunikueksami suuline osa. Vajaduse korral võib istungi kokku kutsuda ka muudel juhtudel.

7. Komisjoni istungid toimuvad üldjuhul kahel korral aastas: aprilli- ja oktoobrikuus. Vajaduse korral võib istungi kokku kutsuda ka muul ajal.
8. Komisjoni istungi kutsub kokku ja seda juhatab komisjoni esimees, kes valitakse komisjoni liikmete hulgast häälteenamusega. Komisjoni uue koosseisu esimese istungi kutsub kokku komisjoni eelmise koosseisu esimees hiljemalt ühe kuu jooksul pärast uue koosseisu moodustamist.
9. Komisjoni esimehe äraoleku ajal täidab esimehe ülesandeid tema määratud kohtunikust komisjoniliige. Kui esimees ei ole asendajat määranud, asendab teda kõige pikema teenistusstaaziga kohtunikust komisjoniliige.
10. Komisjoni esimees moodustab komisjoni pädevuses olevate ülesannete lahendamiseks vähemalt viieliikmelised komisjonikoosseisud, milles on vähemalt kolm kohtunikku. Iga komisjoniliige võib liituda juba moodustatud komisjonikoosseisuga. Kohtunikueksamit läbi viiva komisjonikoosseisu moodustamisel peetakse silmas komisjoni liikmete valdkondlikku spetsialiseerumist.
11. Komisjon on otsustusvõimeline, kui otsustamisest võtab osa vähemalt viis komisjoni liiget, kellest vähemalt kolm on kohtunikud.
12. Komisjoni pädevuses olevate ülesannete lahendamine protokollitakse. Protokollile kirjutavad alla komisjoni esimees ja protokollija. Komisjoni otsused ja muud otsustused vormistatakse kirjalikult protokollina osana.
13. Komisjoni otsused ja muud otsustused võetakse vastu koosseisu häälteenamusega. Poolt- ja vastuhääle võrdsuse korral on määravaks komisjoni esimehe hääle. Komisjoni liikme kirjalik eriarvamus lisatakse tema taotlusel kirjalikult protokollile.
14. Komisjoni otsus saadetakse seitsme tööpäeva jooksul, arvates otsuse tegemise päevast, seaduses sätestatud asutusele ja/või ametiisikule ning tehakse teatavaks või edastatakse isikule, kelle kohta on otsus tehtud. Kui seadus sätestab komisjoni otsuse teatavakstegemise teistsuguse korra ja tähtaja, juhendub komisjon seaduses sätestatust.
15. Komisjoni otsuse peale võib esitada kaebuse Riigikohtu üldkogule.
16. Komisjon avaldab Riigikohtu kodulehel kohtunikueksamile lubamise taotluse ja kohtunikuks kandideerija ankeedi vormid, kohtunikueksami programmi, komisjoni töökorra, informatsiooni käimasolevate konkursside kohta ja muu avalikkusele vajaliku teabe.

III KOHTUNIKUEKSAM

17. Kohtunikueksamist on vabastatud isik, kes on töötanud vähemalt kolm aastat vandeadvokaadi või prokurörina, välja arvatud abiprokurörina, ja kandideerib kohtunikuks kolme aasta jooksul pärast vandeadvokaadi või prokurörina tegutsemise lõpetamist.
18. Komisjon võib kohtunikueksamist vabastada ka muul ameti- või töökohal töötanud isiku, kui ameti- või töökoha keerukus ja vastutus vastavad kohtuniku ametikoha keerukusele ja vastutusele. Taotluse kohtunikueksamist vabastamiseks vaatab komisjon läbi vaid juhul, kui selle on esitanud isik, kes kandideerib käimasoleval kohtuniku vaba ametikoha täitmiseks väljakuulutatud konkursil.

19. Kohtunikueksamil võib osaleda Eesti Vabariigi kodanik, kes vastab kohtunikule esitatud haridusnõudele (KS § 47 lg 1 p 1) ning kellel on pärast sellise hariduse omandamist vähemalt viieaastane juriidilise töö kogemus või kes on töötanud kohtunõuniku või kohtujuristina vähemalt kolm aastat või kes on kogenud ja tunnustatud jurist. Kohtunikueksamil osalemise tingimused peavad olema täidetud kirjaliku eksami päeva seisuga. [Muudetud komisjoni 16. oktoobri 2019 otsusega nr 9 ja 22. aprilli 2025 otsusega nr 4.]
20. Kohtunikueksamile ei lubata
 - 1) isikut, kes on süüdi mõistetud kuriteo toimepanemise eest või kohtuniku, notari või kohtutäituri ametist tagandatud või advokatuurist välja heidetud või avalikust teenistusest vabastatud distsiplinaarsüüteo eest või kes on pankrotivõlgnik;
 - 2) isikut, kelle kohta on ilmnenu muu asjaolu, mis seaduse kohaselt välistab tema kohtunikuks nimetamise.
21. Komisjon korraldab kohtunikueksami vähemalt üks kord aastas. Kohtunikueksami toimumise täpne aeg avaldatakse Riigikohtu kodulehel vähemalt kolm kuud enne eksami toimumist.
22. Kohtunikueksamile soovija esitab komisjonile taotluse eksamile lubamiseks vähemalt kaks kuud enne eksami toimumise aega.
23. Komisjon vaatab kohtunikueksamile lubamise taotlused läbi ja teatab eksamile lubamisest või lubamata jätmisest kolme nädala jooksul taotluste esitamise tähtajast.
24. Kohtunikueksam koosneb suulisest ja kirjalikust osast.
25. Kohtunikueksam korraldatakse eraldi kolmes õigusvaldkonnas: eraõigus ja tsiviilkohtumenetlus, haldusõigus ja halduskohtumenetlus ning karistusõigus ja süüteo menetlus. Eksamile soovijal on õigus valida eksam ühes kuni kolmes õigusvaldkonnas enda äranägemise järgi. Oma valik tuleb märkida eksamile lubamise taotluses.
26. Kolme õigusvaldkonna kirjaliku osa eksamid toimuvad kolmel järjestikusel päeval. Igal kohtunikueksami kirjaliku osa päeval koostatakse kohtulahend ühes õigusvaldkonnas. Kohtulahendi koostamise kaudu kontrollitakseksamitegija oskust kasutada allikmaterjale ja õigusakte ning tema õigusliku argumentatsiooni ja analüüsi oskust.
- 26¹. Enne kohtulahendi koostamisele asumist annabksamitegija allkirja eksamil osalemise kohta. Kohtunikueksamil osalemisest on võimalik loobuda kuni allkirja andmiseni. Hilisema loobumise korral loeb komisjon kohtunikueksami mittesooritatuks. [Muudetud komisjoni 16. oktoobri 2019 otsusega nr 9.]
27. Kohtunikueksami kirjaliku osa käigus koostabksamitegija viie tunni jooksul komisjoni järelevalve all ühe kohtulahendi. Kohtulahendi koostamisel võibksamitegija kasutada Riigi Teataja ja EUR-Lex elektroonilisi õigusaktide andmebaase ja Riigikohtu veebilehelt Riigikohtu lahendeid ning Euroopa Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtulahendite avalikuks kasutamiseks mõeldud kohtulahendite andmebaase. Muud abimaterjale (sh Riigi Teatajas avaldatud I ja II astme kohtu lahendeid) kirjalikul eksamil kasutada ei lubata. Kohtulahendi koostamise eest on võimalik koguda maksimaalselt 10 punkti. [Muudetud komisjoni 15. aprilli 2021 otsusega nr 2, 10. mai 2023 otsusega nr 3, ja 22. aprilli 2025 otsusega nr 4.]

28. Kohtulahendid edastatakse hindamiseks komisjoni selleks moodustatud koosseisule. Koosseisu liikmed hindavad kohtulahendeid 1 punkti täpsusega. Kohtunikueksami kirjaliku osa eest komisjonilt saadav lõplik punktide arv on komisjoni liikmete punktide keskmine. Komisjon loeb eksami kirjaliku osa sooritatuks, kui selle eest on saadud vähemalt 7 punkti. Eksami kirjaliku osa positiivne tulemus ümardatakse täisarvuks. Kohtulahendite koostamisel saadud punktide arv tehakseksamitegijale teatavaks telefoni, e-posti või kirja teel.
29. Komisjon tagab kohtunikueksami kirjalikus osasksamitegija anonüümsuse –ksamitegija märgistab oma töö üksnes koodiga ja sulgeb oma nime ja koodi ümbrikusse, mis avatakse pärast tööde hindamist.
30. Kohtunikueksami suuline osa toimub kirjalikus osas positiivse tulemuse saavutanutele samuti õigusvaldkondade kaupa. Kohtunikueksami suuline osa keskendub eelkõige menetlusega seotud küsimustele ning kohtuniku ja kohtu positsioonile riigiparaadis ja ühiskonnas tervikuna, sealhulgas kohtunikeetika ja -filosoofia, kohtukorralduse ning ametialase sõltumatuse tagamise probleemidele. Komisjoni äranägemisel võivad küsimused puudutada ka kirjaliku eksamiosa käigus käsitletud küsimusi.
31. Kohtunikueksami suulises osas vastabksamitegija seitsmele küsimusele, neist viiele vastamise ettevalmistamiseks antakse talle aega vähemalt üks tund. Kaks küsimust esitab komisjonksamitegijale eksami käigus ettevalmistusaega võimaldamata. Abimaterjale küsimustele vastamisel ega vastamiseks valmistumisel kasutada ei lubata.
32. Koosseisu liikmed hindavad eksami suulise osa tulemusi täispunktides 10 punkti süsteemis. Kohtunikueksami suulise osa eest komisjonilt saadav lõplik punktide arv on komisjoni liikmete punktide keskmine. Komisjon loeb eksami suulise osa sooritatuks, kui selle eest on saadud vähemalt 7 punkti. Eksami suulise osa positiivne tulemus ümardatakse täisarvuks. Komisjon teeb eksami suulise osa tulemuseksamitegijale teatavaks telefoni, e-posti või kirja teel.
33. Kohtunikueksam loetakse sooritatuks, kuiksamitegija saavutab positiivse tulemuse nii eksami kirjalikus kui ka suulises osas vähemalt ühes õigusvaldkonnas. Kohtunikueksami tulemus esitatakse õigusvaldkondade kaupa.
34. Kohtunikueksamil saadud tulemus võimaldab kohtunikuks kandideerijal osaleda viie aasta jooksul kohtuniku vaba ametikoha täitmiseks väljakuulutatavatel konkurssidel.
35. Kuiksamitegija eksamit ei soorita, võib ta selle uuesti teha kuue kuu möödudes, arvates sooritamata jäänud kohtunikueksamist. Kolmandat või enamat korda võib kohtunikueksamit teha kolme aasta möödudes, arvates viimasest sooritamata jäänud kohtunikueksamist. [*Mundetud komisjoni 22. aprilli 2025 otsusega nr 4.*]

IV KONKURSS KOHTUNIKU AMETIKOHALE

36. Kohtuniku vaba ametikoha täitmiseks väljakuulutatud konkursil saab osaleda vaid isik, kes vastab KS § 50 lg 1 või § 51 lg 1 nõuetele ning on sooritanud kohtunikueksami või kelle komisjon on varasema konkursi raames otsustanud kohtunikueksamist vabastada või kes taotleb kohtunikueksamist vabastamist käimasoleva konkursi raames või kes on kohtunikueksamist vabastatud seaduse alusel.

37. Kontrollimaks kandideeriva isiku vastavust kohtunikule esitatavatele nõuetele nõuab komisjon temalt kohtunikuks kandideerija ankeedi, KS § 47 lg-s 1 märgitud haridust tõendava dokumendi (koos hinnetelehega) koopia ning Eesti kodakondsust tõendava dokumendi koopia esitamist. Kandideerija annab ankeedis nõusoleku enda tausta kontrollimiseks.
38. Kohtunikust kandideerijalt komisjon punktis 37 loetletud dokumentide esitamist ei nõua. Komisjon võib pöörduda kohtunikust kandideerija poole täpsustamiseks andmeid, mis Riigikohtul tema kohta on.
39. Kohtunikuks kandideerija võib komisjonile esitada muid dokumente ja andmeid, mis võivad tema hinnangul olla tähtsad kohtunikuametisse nimetamisel.
40. Komisjon tutvub esitatud materjalidega ning vajaduse korral teeb otsuse kandideerija kohtunikukonkursilt väljaarvamise kohta kolme nädala jooksul kohtunikukonkursil kandideerimise tähtjast arvates. Kui kandidaat ei vasta kandideerimisavalduse esitamise seisuga KS § 50 lg 1 nõudele, kuid on eluliselt võimalik, et nõue saaks täietud selle korralise istungi viimaseks päevaks, millel peaks toimuma tema isikuomaduste hindamise vestlus (p 44), hinnatakse nõude täidetust korralise istungi viimasel päeval. Kui eelmises lauses viidatud istungipäeval ei osutu nõue täidetuks, arvatakse kandidaat kohtunikukonkursilt välja ja tema isikuomaduste hindamise vestlust läbi ei viida. [Muudetud komisjoni 22. aprilli 2025 otsusega nr 4.]
41. Julgeolekukontrolli läbimiseks täidab kohtunikuks kandideerija komisjoni antud tähtjaks riigisadalusele juurdepääsu loa taotleja ankeedi ja allkirjastab nõusoleku, millega lubab julgeolekukontrolli tegeval asutusel saada julgeolekukontrolli ajal enda kohta teavet füüsilistelt ja juriidilistelt isikutelt ning riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustelt ja organitelt, ning esitab need komisjoni kaudu Kaitsepolitseiametile. Julgeolekukontrolli tulemused esitab Kaitsepolitseiamet komisjonile kolme kuu jooksul dokumentide edastamisest arvates.
42. Enne isiksuseomaduste sobivuse hindamise vestlust vastavad kohtunikuks kandideerijad veebikeskkonnas isiksuseomaduste ja väärtuste hindamise küsimustikele. Juhised küsimustike täitmiseks edastab ja juurdepääsu veebikeskkonda tagab kandideerijale komisjon ning kandideerija täidab küsimustikke samal ajal, kui Kaitsepolitseiamet teeb julgeolekukontrolli.
- 42¹. Punktides 37, 41 ja 42 loetletud dokumentide, andmete või nõusolekute mõjuva põhjuseta tähtjaks esitamata jätmise loeb komisjon kandideerimisest loobumiseks. [Muudetud komisjoni 16. oktoobri 2019 otsusega nr 9.]
43. Kandideerija tausta kontrollitakse, tehes vajaduse korral järelepärimisi senisele ja varasematele tööandjatele ning kogudes muud vajalikku teavet.
44. Isiksuseomaduste hindamise vestluse peab komisjon kohtuniku ametikoha täitmiseks väljakuulutatud konkursi raames üksnes nende kohtunikuks kandideerijatega, kelle suhtes on tehtud julgeolekukontroll ja kes on täitnud isiksuseomaduste ja väärtuste hindamise küsimustikud. Ametis olevate kohtunike isiksuseomaduste sobivust komisjon kohtunikukoha täitmiseks väljakuulutatud konkursi käigus ei hinda.
45. Vestluse aeg ja koht tehakse kandideerijale teatavaks telefoni, e-posti või kirja teel. Vestlusele mõjuva põhjuseta ilmutata jätmise loeb komisjon kandideerimisest loobumiseks. [Muudetud komisjoni 16. oktoobri 2019 otsusega nr 9.]

46. Vestluse tulemusel teeb komisjon otsuse selle kohta, kas kohtuniku ametikohale kandideerija sobib või ei sobi isiksuseomadustelt kohtunikuks. Komisjon võib lisaks vestluse käigus saadud andmetele kasutada ka muid andmeid, mis on olulised kandideerija kohtunikuametisse sobivuse hindamiseks.
47. Komisjoni otsus kandideerija isiksuseomaduste sobivuse kohta tehakse kandideerijale teatavaks seitsme tööpäeva jooksul pärast otsuse tegemist telefoni, e-posti või kirja teel.
48. Pärast vestlusi esitab komisjon andmed ja materjalid kohtuniku vabale ametikohale kandideerijate kohta Riigikohtu üldkogule.
49. Kui komisjon on kohtunikuks kandideerija isiksuseomaduste hindamise vestluse tulemusel komisjoni poolt sobivaks tunnistanud ja ta osaleb kolme aasta jooksul eelnimetatud otsusest arvates kohtuniku vabale ametikohale välja-kuulutataval konkursil, siis kutsutakse ta uuesti vestlusele vaid juhul, kui seda peab vajalikuks vähemalt üks komisjoni liikmetest.

V KOHTUNIKU AMETISSE SOBIVUSE HINDAMINE

50. Komisjon kehtestab kohtu esimeestele ja kuni kolmeaastase ametistaažiga kohtuniku juhendajatele vormi alla kolmeaastase ametistaažiga kohtuniku kohta arvamuse esitamiseks.
51. Kui distsiplinaarasja algatamiseks õigustatud isik või organ teeb ettepaneku vabastada alla kolmeaastase ametistaažiga kohtunik ametist sobimatuse tõttu, hindab komisjon selle kohtuniku sobivust kohtunikuametisse. Selleks korraldab komisjon istungi, kus kuulatakse ära kohtunik, kelle sobivust hinnatakse. Komisjon annab hinnangu, kas kohtunik on komisjoni arvates ametisse sobiv või mitte, ja esitab oma arvamuse Riigikohtu üldkogule.
52. Ametisse sobivuse hindamiseks korraldatava istungi aeg ja koht tehakse kohtunikule teatavaks telefoni, e-posti või kirja teel, komisjoni otsustus aga kirjalikult.

VI LÕPPSÄTTED

53. Töökorra muutmine otsustatakse komisjoni istungil.
54. Käesolev töökord jõustub selle kinnitamise hetkest ning avaldatakse Riigikohtu kodulehel.